

Starkana

MAGYAR SIKETNÉMA-OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Szerkesztő:
Kegler Ferenc egyesületi titkár

Kiadó és laptulajdonos:
a **Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII. Aréna-út 64. szám.

Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden irat
Borbély Sándor elnökhöz küldendő
Vác, Siketnémák kir. orsz. intézete.

Előfizetési ár egy évre
tagoknak 7 korona, másoknak 12 korona

A tag- és lapdíjak **Völker József**
egyesületi pénztárnok nevére küldendők
Sopron, Siketnémák intézete.

Tartalom: Ujévi gondolatok. — g. — Jubileumi emlékalbum. — A tanulatlan snémák foglalkoztatása. Kondra. — Fizetésrendezés — tanítási kötelezettségi törvény. — Hivatalos rész. — Vatter kettős jubileuma. Schulmann Adolf. — Pedagógiai megfigyelések. N. P. — A mássalhangzók (konzonán-sok) kifejllesztése a siketnémák I. (artikulációs) osztályában. (Folytatás.) — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek.

Ujévi gondolatok.

Boldog ujévet! — Ki az köztünk, ki ezt ne kivánná magának?!

Ki bizakodva, ki meg hallgatag csüggedéssel tekint a beköszöntött uj esztendő elé. Vajjon beteljesednek-e vágyaink, nem váltja-e fel a reménykedést szomorú csalódás? Mit hoz az új esztendő?

Ki tudna e kérdésekre megfelelni! Az ember sorsát magasabb hatalmak intézik. Azonban amily kétségbevonhatatlan e tény, épp annyira igaz az is, hogy sorsunk, boldogságunk fordulására önmagunknak is nem kicsinyelhető befolyásunk van.

A józan, meggondolt életnek a test és lélek egészsége-, a kötelesség lelkiismeretes teljesítésének bizonyos boldogító öntudat és lelki megnyugvás-, a kiváló szorgalomnak elismerés-, az erős akaratnak siker a természetszerű következménye; nem mindig, de legtöbbször.

Ki vonhatná kétségbe, hogy a siketnémák oktatásával foglalkozók hasonlóképpen belenyulhatnak sorsuk intézésébe. Egyenként is a fentebbi erények birtokában s ha harmóniában illeszkednek abba a körbe, amelybe hivatásuknál fogva tartoznak; de együttesen még inkább. Könnyen törik a gyenge nádszál, de tömötten álló sorai fölött a tölgyfát döntő vihar is elvonul, a cérna vékonyka szálát a kised is eltépi, de kötélle fonva a tenger vad orkánjának is ellentáll és valamint a széthúzó, egyöntetű terv nélkül harcba induló katonák milliói sem érnek fel egy áttörhetetlen falankszot alkotó, jóval kisebb egységes hadsereggel, épp úgy mi is csak úgy emelhetünk sikert, ha tömörülve, egyesített erővel fogjuk meg

orsunk kerekének tengelyét s egy szívvel, egy lélekkel és egy akarrattal törekszünk ama célok felé, melyek egyrészt életünknek — mint a világitó torony fénye a hajósoknak — irányt adnak, másrészt pedig megélhetésünknek és a társadalom körében való megfelelő elhelyezkedésünknek legegységesebb és nélkülözhetetlen eszközei.

Mindezek oly tények, melyek le nem tagadhatók s bizonyításra nem szorulnának, ha azokat tényleg át is érezve, mindannyian úgy is cselekednénk, amint azt ügyünk és a magunk érdeke kívánja. Amikor tehát e sorokat írom, teszem ezt abban a meggyőződésben, hogy általuk hasznos szolgálatot fogok tenni és sikerülni fog azokat is újból egyesületünk zászlaja alá sorakoztatni, kik — a nagy célokhoz mérten kicsinyes okokból — félreállottak s hogy ez akcióom oly egyesületi élet kifejlődésének leszen kiindulójává, mely a tömegesített erőknél célszerű felhasználása által ügyünkre nézve az eddiginél is üdvösebb működést, minékünk pedig valóban boldogabb új esztendőket fog eredményezni.

A „Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete“ egy évtizedes fennállása alatt úgy az ügy fejlesztése, mint a közös személyi érdekek istápolása terén erőihez mérten valóban igen értékes munkásságot fejtett ki. Pedig nehéz viszonyok között létesült s egyrészt tagjainak csekély száma miatt, másrészt nélkülözve a felettes hatóság mindenestre kívánatos rokonszenvét is, csak gyenge eszközökkel küzdhetett eszméinek megvalósításáért.

Nem kívánom e heíyt az egyesület egész működésének képét feltárni (e tekintetben utalok az egyesület titkárának az 1911. évi közgyűlésen felolvasott beszámolójára. Lásd M. S. O. 8—9. sz. 152. old. *), csupán arra kívánok rámutatni, hogy küzdelme mindig őszinte meggyőződésből és becsületos érzésből fakadt s részben e ténynek tulajdonítható, valamint üdvös munkássága elismerésének tekinthető, hogy az egyesület és fölöttes hatóságunk közti bántó feszültség immár megszűnt s nem leszünk kénytelenek e tényezők bizalmát további működésében nélkülözni, ami munkálkodását kétségtelenül igen megkönnyíti.

De bizonyítéka egyesületünk életrealitásának az a tény is, hogy tagjainak száma állandóan szaporodott, hogy közgyűléseinken mindenkor nemcsak sokan vettek részt „aránylag“, hanem a kítűzött kérdések megvitatása felett is mindig élénk, magas színvonalon álló vita fejlődött ki és hogy az egyesület közlönye, a M. S. O., kizárólag az egyesület és tagjainak anyagi erejéből áll fenn.

Viszont azonban, mint kiemelkedő körülményt kell felemlítenem azt is, hogy egyesek, éppen azok közül valók, akik az egyesület bölcsőjénél ott voltak, sőt életrekeltésében részt vettek, ujabban félreálltak (s mintha másokat is visszatartanának), sokan pedig igen lanyhán élnek az egyesület nyújtotta jogokkal és még lanyhábban teljesítik kötelezéseiket.

Nem kutatom az okokat, de ha igaz az — mint ahogy valóban igaz — hogy a S. I. T. O. E. ügyünk és mindnyájunk érdekében

*) Külön lenyomatban e számhoz van mellékelve.

munkálkodik, akkor mindenkire nézve önmaga és valamennyiünk iránt való kötelessége, hogy egyesületünket anyagi, erkölcsi és szellemi erejéhez mértén támogassa s annak érdekében munkálkodik. Aki ezt nem teszi, az méltán a széthúzásnak és az együttérzés megbontásának vádját zúdítja magára, annál is inkább, mivel az egyesület senkitől sem kíván lehetetlent. Senki sem oly elfoglalt, hogy egyesületünk működését figyelemmel ne kísérhetné, annak gyűlésein egyszer-egyszer meg nem jelenhetnék, önmaga által elért sikereit, saját eszméit ott, vagy az egyesület lapjában ne közölhetné s a felvetett eszmék tisztázásához hozzá ne járulhatna és senki sem oly szegény, hogy az aránylag csekély tagsági és előfizetési díjat meg ne fizethetné. (Még pedig pontosan!)

Ne álljon tehát félre senki kicsinyes hiúságból, sértett önértékből, mert önző érdekei nem teljesülhettek. Az egyesület nem egyesekért, hanem mindnyájunkért van és csak közös érdekeket szolgálhat. A közkatona épp oly sikeres működést fejthet ki, mint bármely vezetője az egyesületnek. És mindenekelőtt pedig tiszteljük a mások s a többség meggyőzését, mert amint erény a magunk meggyőződéséért harcra szállani, épp oly bűn duzzogva félreállni annak, ki a harcra meggyőzését nem tudta másokkal elfogadtatni. Meggyőződéséért mindenki joggal küzdhet, de erejének, tehetségének megvonásával ne gyengítse azt az erőt, amelynek az ügy és mindnyájunk érdekében tömören és szilárdan kell fennállania.

„Nagy erőt csak az egyesülés ad” — mondja br. Eötvös — már pedig a természet rendje szerint is az erős állhat csak fenn, míg a gyengébb — mint létjogosultsággal nem bíró elem — előbb-utóbb elenyészik. Ne feledje tehát senki, hogy bárki is, aki félreáll, rést tör várunk falán, csökkenti az energiát és ennélfogva a céljaink eléréséhez való reménységeinket is.

Nem harcoló sereget, hanem lelkes munkásokat akarunk; nem harcot, hanem hasznos munkálkodást óhajtunk az ügy és anyagi javaink előmozdítása érdekében.

Álljon tehát elő ki-ki eszméivel és tegye azokat közkincsévé az egész ügynek. Férfiak vagyunk! ne merüljön ki a köz- és magunk érdekében való tevékenységünk a mások munkásságának lebirálásában, hanem alkossunk is. Valamint a természetben is a különböző elemek érintkezése új vegyületeket hoz létre, úgy az ember képességei is csak a másokkal való érintkezésben fejlődhetnek ki.

A mi munkásságunk tere csak részben a múlt, sokkal inkább a jövő; ezért senki se rejtsé véka alá elért sikereit, mert abból a munkából, mely csak önző, szűk körre szorított sikerekre támaszkodik, nem fakadhat megelégedés és boldogság. Nemesebb öntudattal tölti el lelkünket az, amit az egész köz javára értékesítettünk, mint hogyha elrejtése által ideig-óráig tartó elismerést csikartunk ki magunknak.

Sorakozzunk tehát mindannyian egyesületünk és lapunk zászlója alatt! Egy ember, ha még oly kiváló tehetség is, alig mutathat fel nagyobb eredményeket, ellenben, ha mindannyian összefogunk, nem lesz messze a jövő, amikor ügyünkre és magunkra jobb

napok, boldogabb esztendők fognak következni s az év kezdetén több bizalommal fogunk a bekövetkezendő jövő elé tekinteni.

Amikor tehát minden kartársamat újból felkérem, hogy ki-ki szorosán vett hivatali kötelességének teljesítésén kívül igyekezzék az egyesület és lapunk, tehát valamennyiünk iránti erkölcsi, szellemi és anyagi kötelezettségeit leróni, egyben ajánlom mindenki figyelmébe „Igaz Mester“-nek 11 évvel ezelőtt irt, de még ma is aktuális következő szavait:

„Egyesült erővel! — Ez legyen jelszava a jövőnek! Oly hatalom rejlik ez igében, hogy rajta a pokol kapui sem vesznek erőt. Pártoskodás, visszavonás, gyűlölség, nembánomság félre velük most. Forrjon össze lelkünk a nagy cél után való törekvésben. Legyen egy a vágyunk, egy a reménységünk; közös az örömünk, közös a bánatunk!

Egyesült erővel! — Vésse szívébe mindenki e jeligét, akkor a szavunk messzire hallatszik s zörgetésünkre feltáru! majdan minden kapu. Munkára hát!“

Úgy legyen!

—g.

Jubileumi emlékalbum.

A gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsa 1911-ik évi december hó 16-án tartott gyűlésén üdvözölte dr. Náray-Szabó Sándor államtitkár úr Óméltóságát hivatali működésének 25-ik évfordulója alkalmából, s ugyanakkor átadta az ünnepeltnek a magyar gyógypedagógusok ajándékát, egy művészi kivitelű emlékalbumot. Ebből az alkalomból Berkes János szaktanácsai előadó a következő üdvözlő beszédet intézte az ünnepelthez:

Méltóságos Államtitkár Úr!

Szeretve tisztelt Elnökünk!

Méltóztassék megengedni, hogy tanácskozásaink megkezdése előtt engedélyt kérjek arra, hogy néhány szót mondhassak. Méltóságod ez évi december hó 2-án töltötte be közszolgálati pályafutásának 25-ik évét. A gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsának azóta ma van első alkalma Méltóságodat a körében tisztelhetni, azért örömmel ragadja meg az alkalmat, hogy Méltóságodat e nevezetes évfordulón az őszinte nagyrabecsülés, tisztelet, hála és szeretet szavával üdvözölje és hálájának, ragaszkodásának, szeretetének jegyzőkönyvileg is kifejezést adjon.

Méltóságos Uram, nem hallgathatom el, hogy bizonyos mérvű megilletődéssel beszélék, mert a gyógypedagógiai intézetek összessége, harmonikus együttérzéssel, ezt a nevezetes évfordulót fényessé, felejthetetlené óhajtotta tenni. Nagyrabecsülésének, szeretetének méltóképpen óhajtott kifejezést adni. Méltóságod azonban azt kívánta, hogy ez a jubiláris idő csendesen, szinte nyomtalanul múlt el. Tiltakozott minden feltűnést keltő üdvözlés ellen, erélyesen hiúsított meg minden zajos ünneplést.

Tiszteletben tartottuk Méltóságod kívánságát, kerültük a fel-tünést, érzelmeinknek nagy részét elnyomtuk. Azonban, Méltóságos Uram, a közös, bensőséges érzésnek egy kicsiny töredékét nem sikerült visszafojtanunk. Annak ki kellett törni, mert az ellenállási erőnk-nél nagyobb volt a megnyilatkozni vágyó szeretetünk. Ennek tár-házából óhajtunk mi a mai üdvözlésünkkel, őszinte köszöntésünkkel csendben, zajtalanul egy kicsiny részt felajánlani. Erre nekünk bátorságot ad a magyar gyógypedagógiai oktatásügy utolsó 25 éves multja. E 25 év alatt a gyógypedagógusok munkássága Méltóságod közszolgálati tevékenységével annyira összeforrott, hogy szabad ab-ban a hitben élnünk, melynélfogva Méltóságod őszinte köszönetün-ket elfogadja, szívesen veszi.

Méltóságos Urunk! Szavakban méltatni Méltóságodnak 25 éves széleskörű munkásságát nem akarjuk, mert azt szavakkal kimeríteni hosszas ékesszószólással sem lehet. Ezt a 25 éves munkásságot ké-pekben kívántuk megörökíteni. Ezek a képek többet mondanak min-den ékesen szóló beszédnél.

Elmondják, hogy ez a 25 év a magyar gyógypedagógiai ok-tatásügy terén történelmi kornak, hogy ezelőtt 25 évvel gyógy-pedagógiai oktatásügyünk a közoktatás szervezetében mily igény-telen, mily kicsiny jelentőségű hajtás volt és Méltóságod annak mi-ként rakta le a szilárd és megdönthetetlen alapjait.

Elmondják, hogy a gyógypedagógia fogalma alá sorolt intéz-mények miként szaporodtak, miként hajtottak újabb és újabb ágakat és ma a gyógypedagógia mennyi és hányféle intézményt foglal magában.

Elmondják azok a képek, hogy Méltóságod milyen lázas tevén-kenységgel fogott a munkához, milyen nagy akadályokkal kellett megküzdenie, hogy az oktatásügy szűk korlátait ledöntse.

Elmondják, hogy Méltóságod intézeteink kül- és belterjes fej-lődése érdekében mit és mennyit művelt.

A szaktanácsi intézmény, a gyógypedagógiai tanítóképző, a 16 siketnémák intézete, az 5 vakok intézete, a szellemileg fogyaté-kosok 8 intézménye, az ideges gyermekek középiskolája, a gyógy-pedagógiai pszichológiai laboratórium, a beszédhibások gyógyító tan-folyamai mind és mind beszélhetnek és Méltóságod humanisztikus érzését, Méltóságod nagyságát hirdethetik. Amit pedig azok a képek elhallgatnak, mindazokról az általános pedagógia tehetne tanúságot.

Ezekről beszélnek azok a képek, amelyeket a magyar gyógy-pedagógusok összessége és a magyar gyógypedagógiának többi mun-kásai is, a közös cél felé való törekvő közös munkából fakadt szerez-tettel egy albumba foglalt össze s felajánlja azt Méltóságodnak azzal az alázatos kéréssel, fogadja el azt Méltóságodtólunk, mint 25 éves munkásságának és a mi őszinte tiszteletünknek, nagyrabecsülésünk-nek és szeretetünknek szerény és halvány szimbolumát.

Méltóságod azonban még sem a korával, sem a munkabírása-val nem ért el munkaszünetet jelző határköhöz. A magyar gyógy-pedagógia sem büszkélkedhetik még azal, hogy e téren tenni való már nincs. Van, a fogyatékosok oktatásügyének törvénybe iktatása

még ezután következik. E nagyfontosságú kérdés szintén Méltóságodtól várja a megoldást. Bizunk, reméljük, hogy Méltóságod a magyar gyógypedagógia dicsőségére ezt a kérdést mielőbb dülőre fogja juttatni. Ez lesz annak a babérkoszorúnak legfőbb és legszebb ékesége, melyet a magyar gyógypedagógusok összességének és az érzelmi és értelmi fogyatékosoknak hálája fon Méltóságod homlokára.

Ehhez a még hátralevő nagy munkához kívánunk Méltóságodnak erőt és kitartást azzal a hő fohászszal, hogy az Isten Méltóságodat a magyar kultúra javára még igen sokáig éltesse.

Öméltósága látható meghatottsággal hallgatta meg az üdvözlő beszédet és átvevén az emlékalbumot, körülbelül a következőket válaszolta:

Nem gondoltam arra, hogy ma itt — Önök között — ünnepeltetésben részesülök, s így a magyar gyógypedagógusoknak ily alakban megnyilvánított szíves figyelme jól eső érzéssel tölti el lelkemet. A 25 éves szolgálati jubileumnak nézetem szerint sem általában, sem az én esetemben nincs nagy jelentősége, mert legfeljebb arra emlékezteti az embert, hogy közeledik a jól megérdemelt nyugalom felé.

Egész eddigi működésem ideje alatt csak kötelességeimet igyekeztem teljesíteni, úgy, amint azt minden becsületes embernek tennie kell. Mindig tekintettel voltam arra, hogy a gyógypedagógiai téren mi a tenni való, s a teendőket mindenkor legjobb tudásom és meggyőződésem szerint igyekeztem elvégezni. Az odaadó és sokszor örömteljes munkálkodásból azonban soha sem kívántam magamnak érdemeket kovácsolni. Az én 25 éves szolgálati működésem szorosan össze lévén kapcsolódva a gyógypedagógiai oktatásügy terén működő munkatársaim buzgó hivatali tevékenységével: az én 25 éves szolgálati jubileumom egyszersmind az Önök 25 évi dicséretes működésének is ünnepe. A magyar gyógypedagógusok és köztük az Önök egyakaratu, lelkes munkásságának tudható be ugyanis, hogy a különleges oktatásügyünk terén elért sikerek nem csak hazánkban, hanem a külföldön is méltó elismerésre találtak. Hálás lélekkel köszönöm meg szíves megemlékezésüket, amidőn őszinte örömmel és mély köszönettel fogadom el a magyar gyógypedagógusok által felajánlott, ezt az igen értékes emlékalbumot, s kijelentem, hogy azt legbecsesebb emléktárgyaim közé sorozva, gondos szeretettel fogom megőrizni.

Az emlékalbum tartalma a következő: Az 1. lapot Öméltósága areképe díszíti. A 2. és 3. lapon olvasható az üdvözlő felirat, mely így szól:

Méltóságos Államtitkár Úr!

Kegyes Pártfogónk!

A siketnémák, vakok, gyöngélméjűek intézeteinek és a gyógypedagógia nevezete alá csoportosított többi, valamennyi intézménynek tanárai tiszteletük és nagyrabecsülésük érzésével köszöntik Méltóságodat abból az alkalomból, hogy a közügy szolgálatában 25 évet immár eltöltött.

Ennyi időnek súlya jelentékeny nyomatékkal esik az ember életének serpenyőjébe. Ennek elgondolása elsősorban érzésbeli hullámokat kelt lelkünkben s támaszt bizonyára Méltóságodban is. Mert e 25 év a Méltóságod életéből is az emberi élet közepe, legjava: a férfi élet dereka.

De a mulandóság érzetét csakhamar felváltja a maradandóság tudata. Nekünk is jól esik e 25 éves multnak férfias küzdelmét, a kitartó munkának gyönyörűséges eredményét még egyszer elvonultatnunk lelki szemeink előtt. Mert édes nyugovó pontja ez a jelennek s értékes záloga a jövőnek. Arról biztosít, hogy az eddigi sikeres munkával járó buzgóság és avatottság, tapasztalat és tudás alapja még hosszú, áldásos működésnek, mely maradandó nyomokat fog hagyni nemzeti művelődésünk történetében.

Méltóságod ezelőtt 25 évvel lépett a magyar közoktatásügy központi szolgálatába. A legnehezebb és leghumánusabb kulturfeladat: a *siketek* és *vakok* elhanyagolt oktatásügye jutott osztályrészéül. Akkor még csak két kialakult intézet — a váci és bpesti és két fejlődező: a temesvári és aradi — védte a siketnémák ügyét. A vakok számára is még csak egy intézet szolgált ekkor menedékhelyül: a budapesti.

Ma, 25 év multán, 16 kifejlett siketnéma-intézet és a vakok számára létesített 10 különböző szervezetű intézmény részelteti jótéteményeiben a természet mostoha gyermekeit.

Ezen érzéki hiányosságban szenvedőknek sorsa csakhamar felkeltette a *szellemi gyengeségben* sinylődők iránt is a figyelmet, a rokonszenvet. Az első ilyenmű állami intézet — a budapesti — a Méltóságod nemesen érző szívének élő tanubizonysága. Gyors egymásutánban követte ezt még 10, többé-kevésbé hasonló szervezetű intézmény létesítése.

A *dadogók* és *hebegők* s más beszédhibákban szenvedők tanításügye egy központi állami intézménnyel s több nagyobb városban szervezett tanfolyamokkal a Méltóságod szándéka és terve szerint nyert általános, országos megoldást.

A *szellemi rendellenességek* tanulmányozására szervezett tudományosan kísérletező intézet — a messze földön híres — szintén elválaszthatatlan a Méltóságod nevéől.

A gyógypedagógiának legújabbik hajtása: az *ideges gyermekek* alsó- és középfokú iskolája pedig arról tanuskodik, hogy Méltóságod minden elhagyott lelkünek érzékenyszívű felkarolója, nemes istapolója és jötevő megmentője.

Ismerjük végül Méltóságodnak azt a legújabb, nemes szándékát is, hogy törvényhozásilag országosan kíván a siketek, némák, vakok és gyengetehetségűek iskoláztatásáról, tankötelezettségéről gondoskodni. Amit eddig az egyesek önzetlen lelke, avagy nemes becsvágya részletenkint alkotott, azt a törvény erejével óhajtja Méltóságod kiegészíteni, teljessé tenni, megszilárdítani. Százados álmodásunk, vágyódásunk és törekvésünk tárgya nekünk is ez a tankötelezettség.

E nagy és nehéz feladatok sikeres megoldásának következ-

ményeképen aztán Méltóságod még tágabb működési kör betöltésére, a nemzetnevelő közoktatás legfontosabb és legbonyolultabb ágának vezetésére hivatott el. Harminckétezer tanítónak lett Méltóságod atyai gondozója. De mi most is különösképen a magunkénak tekintjük és tiszteljük Méltóságodat. Méltóságodat ugyanis a tartalmas multnak munkálatai közt egy, a nemes példán lelkesülő ifjú-gárda vette körül és követte. E munkás csapatot egyrészt a tettekre kész lelkeség, másrészt a mult hagyományainak tisztelése jellemzi. Ami különleges nevelő-oktató munkánk nem azonosítható a többi tanítóéval. Ezeknek szintén nehéz és nemes a feladata: az anyatermészet tehetékeit tehetségekké fejleszteni. Nekünk azonban ezenfelül a mostoha természetnek mulasztásait kell helyre hoznunk és a hiányzó erőket pótolnunk. Mi nehéz munkánk mértékét nem szabtuk munkánk méltatásának arányához. Önérzetes buzgalommal törekedtünk hasznára lenni a nemzetnek és az emberiségnek, hogy kiérdemeljük Méltóságod megelégedését és azt az elismerést, mellyel következetesen dolgozó társainak nevezett bennünket.

Igyekezünk megérteni Méltóságodat: az ügy külső fejlődésével lépést tartott annak belső szervezettsége is. Tanterveinkkel megelőztük a külföldet, tanítóképzésünk a kor színvonalára emelkedett, tankönyvirodalmunk lendületnek indult, gyakorlati eredményeinkre pedig felemelő önérzettel tekinthetünk.

Mindezekért nem is maradt adós a közvélemény; egy ország adózik elismeréssel Méltóságodnak s a külföld magas önérzete is tisztelettel említi Méltóságodnak a magyar gyógypedagógia terén elért eredményeit, érdemeit.

És ez nemcsak Méltóságodnak elégtétel, nemcsak a mi büszkeségünk, hanem dicsőségére válik nemzetünknek is.

Nekünk, akik Méltóságod tiszteletére és üdvözlésére most itt alulirottan egybejöttünk, lehetetlen Méltóságoddal együtt nem örülnünk. Mert mi is egy életet szenteltünk a mások könnyeinek felszárítására, mi is életünknek legerősebb részét, lelkünknek a legnemesebb hevületét áldozzuk az előttünk is szent ügyre. Tehát nekünk is örömünk a Méltóságod munkájának sikere és öröme. Vajha a jövő is megtartaná, megerősítené ügyszeretetünket!

Tisztelettel üdvözljük Méltóságodban az eredményesen munkás 25 éves multnak nagyérdemű képviselőjét, a hazai közoktatásügynek egyik kimagasló, vezérlő férfiát.

Ohajtjuk és kívánjuk, hogy a nemzeti közjó oltára körül szerzett lelki gyönyörűségei sokasodjanak meg a boldog családi szentélyben, melynek boldogító oszloptagja Méltóságod.

Az Isten tartsa meg Méltóságodat viruló jó egészségben, alkotó erőben kedves uri családjának, édes hazájának, az ügyefogyotaknak és a tisztelettel alulirottaknak is javára, öröme, kik egyen-egyen is ajánlják magukat Méltóságodnak kegyes jóindulatába.

Budapesten, 1911. évi december hó 2-án.

*

Ezt követi a 4—18. lapokon a gyógypedagógusok aláírásai, intézményenként csoportosítva. Az egyes csoportok aláírásai sor-

rendjét az intézmények rokonsága és keletkezési ideje szabta meg így: I. Siketnémák intézetei; II. Vakok intézetei; III. Szellemileg fogyatékosok intézetei és iskolái; IV. Hibás beszédűek áll. tanfolyama és a pszichológiai laboratórium. Az aláírási lapok felső részén címfeliratok jelölik meg, hogy az illető lapokon mely intézmény tanári- vagy vezető személyzetének aláírásai olvashatók. Az aláírási lapokat művészi kivitelű rajzolt keret díszíti, amely keretdísznek színezése az élesebb különbségtétel céljából a gyógypedagógiai intézmények 4-féle tagozottsága szerint más és más. Eszerint:

I. Kék keretben vannak a siketnémák intézeteiben működők, a következő sorrendben: a 4. lapon a *váci*-, az 5. lapon a *temesvári*- és *budapesti ízr.*-, a 6. lapon az *aradi*- és *kolozsvári*-, a 7. lapon a *budapesti állami*-, a 8. lapon a *kaposvári*- és *kecskeméti*-, a 9. lapon a *szegedi*- és *jolsvai*-, a 10. lapon az *egri*- és *debreczeni*-, a 11. lapon a *körmöczbányai*- és *soproni*-, a 12. lapon az *ungvári*- és *pozsonyi*-intézetek tanári testületei.

II. Zöld keretben foglalnak helyet a vakok intézeteiben működők, a következő sorrendben: a 13. lapon a *budapesti kir.*-, a 14. lapon pedig a budapesti *Wechselmann-féle*-, továbbá a *szegedi*- és *szombathelyi* intézetek tanári testületei.

III. Piros keretben vannak a szellemileg fogyatékosok intézeteinél és iskoláinál működők, a következő sorrendben: a 15. lapon az *ideges gyermekek* budapesti alsó- és középfokú-, továbbá a *budapesti* és a *borosjenői* áll. gyógypedagógiai intézetek, a 16. lapon a *budapesti áll. kiségitő iskola*-, a 17. lapon pedig a *kecskeméti*-, *esongrádi*-, *egri*-, *szatmári*- és *debreczeni* áll. kiségitő iskolák tanári- és tisztii személyzete.

IV. Arany keretben van végül a 18. lapon a beszédhibák javítására szolgáló áll. tanfolyam és az áll. pszichológiai laboratórium vezető személyzete.

A 19—74.-ik lapokon sötétszürke papíron a már ismertetett szempontok szerinti egymásutánban a gyógypedagógiai intézetek épületeinek fényképei és az illető intézetek tanári testületeinek csoportképei, továbbá 3 különálló csoportkép töltik ki az albumot ily sorrendben: A 19. l. a gyógyped. int. orsz. szaktanácsa; 20. l. a gyógyped. képző előadó tanárai; 21. l. a siketnémák *váci* intézetének régi épülete, 22. l. ez intézetnek új épülete, 23. l. ez intézetnek tanári testülete; 24. l. az *ízr.* snk. orsz. intézete, 25. l. ez intézetnek tanári testülete; 26. l. a snk. *temesvári* intézete, 27. l. ez intézetnek tanári testülete; 28. l. a snk. *aradi* intézete, 29. l. ez intézetnek tanári testülete; 30. l. a siketnémák kolozsvári intézete, 31. l. ez intézetnek tanári testülete; 32. l. a siketnémák *budapesti* állami intézete, 33. l. ez intézetnek tanári testülete; 34. l. a siketnémák *kaposvári* intézete, 35. l. ez intézetnek tanári testülete; 36. l. a snk. *kecskeméti* intézete, 37. l. ez intézetnek tanári testülete; 38. l. a snk. *szegedi* intézete, 39. l. ez intézetnek tanári testülete; 40. l. a snk. *jolsvai* intézete, 41. l. ez intézetnek tanári testülete; 42. l. a snk. *egri* intézete, 43. l. ez intézetnek tanári testülete; 44. l. a snk. *debreceni* intézete, 45. l. ez intézetnek tanári testülete;

46. l. a snk. *körmöcbányai* intézete, 47. l. ez intézetnek tanári testülete; 48. l. a snk. *soproni* intézete, 49. l. ez intézetnek tanári testülete; 50. l. a snk. *ungvári* intézete, 51. l. ez intézetnek tanári testülete; 52. l. a snk. *pozsonyi* intézete, 53. l. ez intézetnek tanári testülete; 54. l. a siketnéma intézeti tanárok orsz. egyesületének tisztikara és választmánya; 55. l. a vakok *budapesti* intézete, 56. l. ez intézetnek tanári testülete; 57. l. vakok *kolozsvári* intézete, 58. l. ez intézetnek tanári testülete; 59. l. a v. *Wechselmann*-intézete, 60. l. ez intézetnek tanári testülete; 61. l. az ifj. v. *szegedi* intézete, 62. l. ez intézetnek tanári testülete; 63. l. az ifj. v. *szombahelyi* intézete, 64. l. ez intézetnek tanári testülete; 65. l. a *bpesti* gyped. nevelő intézet, 66. l. ez intézetnek tanári testülete; 67. l. a *bpesi* áll. kisegítő iskola, 68. l. ez iskola tanári testülete; 69. l. a *borosjenői* gyógyped. intézet, 70. l. ez intézetnek tanári testülete; 71. l. az ideges gyermekek *bpesti* alsó- és középfokú áll. intézete, 72. l. ez intézetnek internátusa és 73. l. ez intézetnek tanári testülete.

Minden egyes fényképet japán-selyempapír borít, amelyen megfelelő szöveg jelzi, hogy mit ábrázol az alatta látható fénykép.

Ez a hosszában nyíló emlékalbum sötét barnára pácolt, síma bőrbe van kötve, melynek boríték-táblái a sarkok tájékára illesztett 4—4 darab szintén bőrrel bevont gomb védi. A boríték-táblákat oldalt 2 darab ezüst csat kapcsolja össze.

A felső boríték-táblának egyetlen dísze és egyszersmind az albumnak címe is, egy négyzetformában tervezett művészi kivitelű monogram, mely magában foglalja a „Dr. N. Sz. S.“ betűket és az „MDCCLXXXVI—MCMXI.“ (1886—1911.) évszámokat. Ez a négyzetes alakú monogram egy virágformából stilizált kör belsejébe a borítéktábla közepén bőrvésési és bőrdomborítási technikával van kidolgozva.

Az albumban levő üdvözlő felirat szövegét — amelynek szerzője *Borbély* Sándor — valamint az aláírási ívek címeit is ifj. *Bründl* Ödön, a siketnémák budapesti állami intézetének rajztanára úgynevezett antiqua betűkkel parafairóeszközzel másolta le. Ugyanazzal az eszközzel ugyancsak ő volt szives az aláírási ívek általa tervezett egyszerű, de művészi becsü kertdszítését is elkészíteni. A jelzett monogramot szintén ifj. *Bründl* Ödön tanár tervezte, aki egyébként az egész album művészi és izléses összeállításánál közreműködött. Az albumon levő bőrvésési és domborítási technika *Fischof* J. Jenő bőrműiparos munkája.

A tanulatlan snémák foglalkoztatása.

Hazai siketnéma-intézeteinknek az utolsó két évtized alatt való rohamos fejlődése még most sem szűnt meg. Pedig majdnem hihetetlen módon álltak elő gyors egymásutánban intézeteink, ami nemhogy visszavetőleg hatott volna ügyünkre, hanem ellenkezőleg, még különleges gyümölcsöt is hoz. A siketnémák gyámolításának

egy új ágazata kezd mutatkozni: a tanulatlan siketnémák foglalkoztatása.

A váci intézet tanári testülete ügyosztályvezetőnknek, Náray-Szabó Sándor államtitkár úrnak sugallatára és nagyértékű érdeklődése közepette már egy pár év óta napirenden tartja ezt az eszmét. És amint a jelek mutatják, remény van rá, hogy a következő tanév elején meg fog nyilni a tanköteles kort túl lépett siketnémák előtt is az a kapu, mely nem annyira a tudomány berkeibe vezet, hanem főképen a hasznos kézimunka asztalai köré csoportosítandja őket. Hiszen ez természetes is. E tervezett intézmény célját nem kereshetjük a szellemi oktatás terén, inkább az iparszerű foglalkoztatásban kell keresnünk. Az azonban nem lehet célunk, hogy önálló iparosokká képezzük ki e tanulatlan siketnémákat vagy pedig munkakönyv váltására jogosító igazolvánnyal lássuk el őket. Ebből természetesen következik az, hogy a programba nem vehető fel olyan iparág, mely iparképesítéshez van kötve vagy amelyik üzéséhez hatósági engedély szükséges.

Borbély Sándor váci igazgató azt mondja: azért is kívánatos volna ezeket az emberi társadalomban kallódó, olesón kinálkozó munkaerőket összegyűjteni, hogy az egyénileg hasznos foglalkoztatáson és általános nevelésen kívül a magyar iparnak is szolgáltatást tegyünk. Ebből a tekintetből is üdvös lehet e vállalat, mert nemcsak magyar gépeket kell nekünk csinálnunk, hanem elkezdve a fogpiszkálótól, végigmenve a gyermekjátékok ezreire, annyi készíteni valót találunk, hogyha ezeknek csak egy kis részét készítenők is el hazánkban, sok külföldi portékát állítanánk meg a határon és tetemes magyar pénzt tartanánk vissza az országban. *És ez nagyon lényeges a magyar kultúra szempontjából!*

Több ok igazolja tehát, hogy ez intézménynek van létjogosultsága. És talán a módozatok is megtalálhatók hozzá. Két tényező azonban feltétlenül szükséges hozzá: egyik az államnak anyagi támogatása, mert a társadalom áldozatkészsége maholnap egészen kimerül már. Arra alapozni, építeni ma már nem lehet. A másik pedig az, hogy amit az állam akár nem képes megadni, akár pedig nem adhat meg, azt a siketnéma-oktatás tanárainak lelkesége, ügybuzgalma kell hogy kipótolja, biztosítsa. Pénz és aztán lélek kell ide!

Reméljük a jobbat, hogy mind a kettő kikerül s nemsokára egy oly üdvös intézményt létesíthetünk, mely nemcsak a siketnémák tanítását, nevelését emeli a hazai kultúra magasabb fokára, de ugyanakkor a nemzeti vagyon gyarapodásához is hozzájárul.

Kondra.

Fizetésrendezés — tanítási kötelezettségi törvény.

Fizetésrendezésünk ügye. Az 1912. évi költségvetés tudvalevőleg nem váltotta be azokat a reményeket, melyeket a XI. fizetési osztály megszüntetése tekintetében tápláltunk. Kongresszusunk végrehajtó-bizottsága ez ügyben tájékoztatást szerzett illetékes ügy-

osztályunkban, ahol az a kijelentés tétetett, hogy az 1913. évi költségvetésben miniszter úr Ónagyméltóságának a képviselőházban tett kijelentése alapján 16 állásnak, valamint az újonnan szervezendő állásoknak kivételével az összes XI. fizetési osztályú állások a X. fizetési osztályba szervezettek át.

*

Preszly Elemér dr. a képviselőház dec. 19-iki ülésén (az 1912-iki költségvetés részletes tárgyalásánál) az alábbi beszédet mondotta ügyünkről:

Áttérve, t. képviselőház, a gyógypedagógia tételére, itt köszönettel tartozom a t. közoktatásügyi miniszter úrnak, hogy a gyógypedagógiai tanárok státusrendezését, ígéretéhez képest, már ebben a költségvetésben meglehetősen megvalósítani igyekszik, amennyiben 29.190 koronát állított be a költségvetésbe a gyógypedagógiai tanárok státusrendezésére. Vannak azonban itt még mindig sérelmek, vannak egyes panaszok. Az első panaszuk ezen gyógypedagógiai tanároknak, hogy ámbár a t. közoktatásügyi miniszter úr azt helyezte kilátásba, hogy a polgári iskolai tanszemélyzet létszáma rendezésének mintájára azokkal egyenrangúan szándékozik anyagi helyzetüket rendezni, ez nem történt meg és még mindig meglehetősen nagy a különbség a polgári iskolai és a siketnéma-intézeti tanárok között, még pedig ezen siketnéma intézeti tanerők, illetőleg a gyógypedagógiai tanárok rovására. Mert, t. képviselőház, itt egy olyan jelenséggel állunk szemben, amely a polgári iskolai tanároknál és egyéb státusoknál nem szokott előfordulni.

Én t. i. készséggel elismerem és koncedálom azt, hogy a t. közoktatásügyi miniszter úr évről-évre a XI. fizetési osztályban levő állások nagy részét megszüntetni iparkodik és ezt meg is teszi. De ugyanakkor, amikor ily jelentékeny számú XI. fizetésbeli osztályt megszüntet, ugyanakkor új intézeteknek szervezése és új intézeteknél alkalmazandó új tanerők kinevezése folytán megint egy jelentékeny szám kerül bele ezekben az új intézetekben a XI. fizetési osztályba, ami az egész státusrendezést — hogy úgy fejezzem ki magamat — megrontja, mert nem érjük el vele azt a törekvést, amelyet jogosnak és méltányosnak elismerem, hogy t. i. XI. fizetési osztály teljesen megszűnjék és a miniszter úr ígéretéhez képest a X-be, IX-be és VIII-ba legyenek megharmadolva ezen tanárok s az egész státus ezen három fizetési osztályba legyen beszozva.

Sürgetem egyuttal az érzéki és értelmi fogyatkozásban szenvedők oktatásáról szóló törvényjavaslatnak mielőbbi beterjesztését. E tekintetben a költségvetés indokolásának egy szomorú passzusát leszek bátor felolvasni, amely szerint maga a t. kultuszminiszter úr elismeri és hangoztatja, hogy (olvassa): „a siketnéma intézetek elégtelensége miatt, aminek oka az anyagiak hiányában rejlik, több ezerre tehető hazánkban azon siketnémák száma, akik teljesen analfabéták és akik ennél fogva a társadalom kegyelemkenyerére vannak utalva.“ Hogy ez mit jelent, nem szükséges esetelnem. Jelenti azt, hogy több ezerre rúg azon emberek száma, akik a sors

mostohasága folytán betegnek, siketnémának születtek és akiknek a magyar kultúra nem teszi lehetővé, nem ad módot arra hogy az állati életet élő siketnémaságból, elvégezve a tanfolyamokat, irni-olvasni tudó, gondolkozó, az értelmi életben résztvevő állampolgárokká lehessenek. Éppen azért kérem a t. miniszter urat, hozza mielőbb a ház elé ezt a javaslatot és meg lehet győződve, hogy minden párt a legnagyobb szimpátiával fogja azt fogadni és a szükséges költségeket meg fogja szavazni.

Hogy mennyire hátra vagyunk még e tekintetben, legyen szabad erre nézve a franciaországi állapotokat ismertetnem. Franciaországban a siketnémák száma az 1901. évi népszámlálás adatai szerint 19,514, ezzel szemben a sokkal kisebb népességű Magyarországon a siketnémák száma volt 1900-ban 22.126, vagyis nemcsak aránylagosan, de abszolút számokban is sokkal nagyobb; a vakoké 16.782, a hülyéké 26.659, vagyis összesen 80.000-re rúg ezen szerencsétlenek száma, akik az intézetek elégtelensége miatt oktatásban nem részesülhetnek.

A t. kultuszminiszter úr által e tekintetben készített törvényjavaslat azon intézkedését, amely az új intézetek felállítását a törvényhatóságok kötelességévé teszi, nem tartom szerencsés megoldásnak, mert attól félek, hogy ezzel az intézkedéssel ad calendas graecas halasztjuk az intézetek felállítását.

Félő ugyanis, hogy a törvényhatóságok nem lesznek abban az anyagi helyzetben, hogy a törvény által rájuk szabott feladatnak eleget tehessenek és az iskolát felállithassák. Mindenesetre kérem a t. kultuszminiszter urat, hogy mielőtt ezt a törvényjavaslatot ide a parlament elé hozza, bocsássa egy szaktanácskozmány elé és arra hívja meg mindazokat, akik e kérdésben szakértők és illetékesek, elsősorban a siketnéma-intézeti tanárokat — fennálló egyesületük révén — hiszen ők eddig is és ezután is a siketnéma ügynek lelkes munkásai voltak és lesznek és remélhető, hogy rövid időn belül a siketnéma ügyet Magyarországon is európai nivóra fogják emelni.

Hivatalos rész.

Egyesületünk 116/1911. sz. a. az alábbi átiratot küldötte a gyógypedagógiai intézetek országos szaktanácsához:

„A tekintetes országos Szaktanácsnak f. évi október hó 16-án kelt 1076. számú átiratára — egyesületünk november hó 1-én tartott rendkívüli közgyűlésének nevében és megbízásából — az alábbiakban válaszolunk.

A tanítási kötelezettség ügyét éppen a S. T. O. E. indította meg, e tárgyban már 1908-ban törvényjavaslatot készített és annak érdekében országos mozgalmat indított; természetes tehát, hogy egyesületünk e dolog iránt igen-igen érdeklődik és az annak meg-

valósítására irányuló közreműködését elsőrendű kötelességének ismeri.

A véleményadásra megküldött javaslat azonban, mely az *érzékeny* és *értelmi* fogyatkozásban szenvedők oktatásáról és gyámolításáról szól, egyesületünk nem tartja alkalmasnak arra, hogy az törvényne legyen: nem pedig azért, mert azzal nem látja biztosíthatónak szépen megindult oktatásügyünk további fejlődését.

A közgyűlésnek *egyhangú* felfogása az, hogy 1. a *siketnémák és vakok* (az érzékeny fogyatkozásban szenvedők) *nem bírálhatók el együtt a szellemileg fogyatékosokkal*, mert míg a siketnémák és a vakok csak *különleges módszer* segítségével oktathatók, *iskoláik szakiskolák*, ahol előbb a tanítás eszközeit kell biztosítani, addig a szellemileg fogyatékosok oktatása — amennyiben tanításra alkalmasak — megoldható és meg is oldódik az 1868. évi XXXVIII. t. c. alapján a népiskolával kapcsolatos „kíséítő iskolában”; ha pedig tanításra alkalmatlanok: gondoskodik róluk a belügyminisztérium.

Amiként Angolországban, Dániában, Németországban, Oldenburgban, Svédországban, Weimárban, akként nálunk is *külön, önálló törvény hozandó a siketnémák és vakok tanításáról*.

2. *Az eltartási költségek előteremtését* illetőleg a mostani nyomorúságos állapotokat törvénynevel leszegezni: egy az ügy megölésével. Hogy az igazgatók ezután valóban igazgatók lehessenek, nem pedig eltartók, végrehajtók, stb. és hogy a tanítási kötelezettség ne csak kimondassék, hanem tényleg meg is valósulhasson: szükséges, hogy az eltartási költségeket *az állam viselje*.

A szegény szülőt nem kötelezheti a törvény, hogy siketnéma, vagy vak gyermekét más városba vigye, ott taníttassa (eltartsa) és hogy arra ráköltse kis vagyonszáját; ugyancsak nem kötelezhető erre a községek sem, mert éppen ahol a legnagyobb a szegénység, ott van a legtöbb siketnéma és vak gyermek. Mi történnék tehát? Hogy a szülők és községek szabaduljanak az elviselhetetlen terheléstől: az összeírásakor eltagadnák siketnéma és vak gyermekeiket. Így az ügy népszerűtlenné válnék! A községek, törvényhatóságok — ahelyett hogy nagyobb áldozatot hoznának — az eddig humanizmusból felajánlott hozzájárulásaikat is visszavonnák: az intézetek eddig a szeretet hajlékai voltak, így átokházakká válnának!

3. *A személyi ügyekről ridegen, minden méltányosság nélkül, teljesen a mult figyelembe vétele nélkül kíván a javaslat intézkedni.*

A siketnémák és vakok iskolái — amint futólag az indokolás 38. §-a is érinti — *szakintézetek*, ezeknek tanárai tehát — a multban szerzett jogokon kívül — a fáradságos szakmunka alapján is méltán kívánhatnak különleges, méltányos elbánást. A polgári iskolaiakkal való összehasonlítás sem nem méltányos, sem nem szükséges és ezt nemcsak mi mondjuk, de ők is hangoztatják. Más nézőpontból bírálандók el az ő dolgaik, másból a miénk. Mi — amíg *ügyeink rendezettek voltak* — 100 évig előttük voltunk; amikor aztán összebonyolították dolgainkat: mögéjük, utánuk jutottunk és az ő „mintájukra” szervezték ügyeinket. A *másolat* azonban azt mutatja, hogy bizony elmaradtunk mögöttük. De különben is az ő

állapotuk nem rendezett: a mi java fejlődésben levő ügyünk tehát ahhoz már azért sem köthető.

Ha a 30 éves szolgálat, tanári cím és fizetésben is a régi elv nem igtatható e készülő törvénybe: inkább szó se essék most rólunk!

A rendelkezésre álló idő (okt. 20-tól nov. 15-ig) nem volt elégséges a részletes hozzászólásra. Ám, amint az előadottak bizonyítják, a szóban levő javaslat alapján megdől, gerince össze-roppan: a részletekkel való foglalkozás tehát ezúttal még céltalan is volna. Készíttessék tehát új terv! A siketnémák tanítási kötelezettségéről szóló javaslatot a siketnémák oktatásával foglalkozó szakférfiak csinálják!*)

Adassék elég idő a hozzászólásra. Avagy inkább ne készüljön semmi törvény, hogysem a javaslat szerint a meglevő rosszat törvénnyel szegezzék le, javunkra pedig — az ügy érdekében is — a méltányos kívánságok ne teljesüljenek. Tisztelettel a „Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete“ 1911. évi november hó 1-én Budapesten tartott rendkívüli közgyűlésének egyakarató határozatából

Vác, 1911. évi november hó 9-én.

Borbély Sándor
elnök.

Kegler Ferenc
titkár.“

Vatter kettős jubileuma.

Vatter János kir. iskolatanácsos, a siketnémák frankfurti intézetének igazgatója, 1911. december 1-én ért születésének 70-ik és tanári működésének 50-ik évfordulójához. 50 szünetdön át kiváló tudással, szinte páratlan gyakorlati érzékkel, benső szeretettel és lelkesedéssel szolgálta a siketnémák és a siketnéma-oktatás ügyét. Intézete az egész világ mintaintézetévé, ő maga pedig a siketnémák tanárainak nagymesterévé lett. Páratlan tanítási eredményeinek titka kiváló metódusában, gyakorlati ügyességében, vonzó egyéniségében és intézete viszonyaiban rejlik. Hill, Cüppers és mások alapvető munkáját folytatta és a hangos beszédre való tanítás módszerét a mai tökélyig fejlesztette. A tiszta hangbeszédtanítás módszerének ő valóban a megtestesítője. Ez neki örök és elvitathatatlan érdeme! Osztatlan és őszinte szeretetben és elismerésben részesíti őt

*) Többen felhívták figyelmünket, fejtjük ki, hogy a tanítási kötelezettség törvényjavaslatának tárgyalására feltétlenül szükséges a szaktanács vidéki tagjainak a meghívása is. A szaktanács szabályzat 4. §-a azonban feleslegessé tesz e tárgyban minden különösebb rámutatást. mert hogy a szóban lévő törv. javaslat „általános érdekű és kiváló fontosságú,“ azt megokolni szükségtelen — ily kérdések megvitatására pedig a tanács vidéki tagjai meghívandók.

ezért a világ minden siketnéma-intézeti tanára, minden növendéke. Ez a név: „Vatter“, mint fogalom él oktatásügyünkben.

Félszázados működésének jeles eredményeit most, 70 éves korában két újabb munkával szaporította. Kettős jubileuma alkalmából kiadta: „Ötven évig siketnéma-intézeti tanító“ és „A tiszta hangbeszédmódszer“ című műveit; lelkének mintegy kikristályosodott eszméit, munkájának megjegecesedett tapasztalatait.

Érdemeinek elismeréseként a kir. iskolatanácsosi címet és rangot kapta.

A Vatterről való megemlékezés alkalmával fontosnak tartom itt rámutatni arra a tényre, hogy Vatter a maga egyéniségének teljes érvényesülését saját kiválóságán kívül igen nagy mértékben az intézete viszonyainak, munkája megbecsülésének és az abból természetesen fakadt lelki megelégedettségének köszönheti. A Frankfurt a M.-ből más intézethez elhelyezett tanárok sohasem voltak képesek a frankfurtiakhoz hasonló eredményeket elérni. Az intézeti viszonyok ime, mily befolyással vannak a tanítás eredményességére.

Vatter Trailfingenben született, Nürtingenben végezte a tanítóképzőt s rövid ideig ugyanott segédtanítóskodott. Mint 20 éves ifjú Frankfurtba került s nevet, becsülést itt szerzett magának fáradhatatlan és kiváló munkássága révén. Minden tettét, minden cselekvését áldás kísérte a siketnéma-oktatásügy javára.

Mi, magyar kartársai is őszinte becsüléssel csatlakozunk az ünneplőkhöz, igaz magyar szeretettel üdvözljük a jubiláns ősz nagymestert és kívánjuk, hogy a siketnéma-oktatásügy javára még sokáig éljen!

Schulmann Adolf.

Pedagógiai megfigyelések.

× „Szabadságharc.“ A II. osztályban rajzórán vagyunk. Az úgynevezett ösztönszerű rajzolást gyakoroljuk. A rajzszerek kiosztása s megfelelő utasítások megadása után megkezdődik a munka. Ki-ki azt rajzol amit akar. Mihály jó rajzoló s nagyon ügyes dolgokat szokott beadni. Most nagyon összeráncolja a homlokát és sokáig gondolkodik. Úgy látszik, valami nagy dolgon töri a fejét. Nem háborgatom. Hadd formálódjék ki lelkében a probléma. De most már különös figyelemmel kísérem munkáját. A rajzlap jobb felére valami szobortalapzat-féle készül s azon nemsokára egy harcias, hatalmas alak jelenik meg kivont karddal. A szobor felirata: „Petőfi Sándor.“ Ezzel szemben a rajzlap balfelére ugyancsak szobortalapzaton egy nyápic, dülő alakot rajzolt átszúrt mellel, melyből patkzik a vér. Ennek felirata: „Német.“ A rajzlap tetejére pedig ezt írta: „Szabadságharc.“ Mihály fiam képzeletében így folyt volna le nemzeti nagy felbuzdulásunk, melynek inspirációit a márciusi ünnepélyből merítette.

N. P.

A mássalhangzók (konzonánsok) kifejlesztése a siketnémák I. (artikulációs) osztályában.

— *Útmutatás a siketnémák iskolájának gyakorlati hangfiziológiájához.* —

Írta **Stern Ottó** stadei siketnéma-intézeti tanár. Fordította és a magyar vonatkozású részekkel ellátta **Várad Zsigmond** siketnéma-intézeti igazgató.

(Folytatás.)

I.

Mindenekelőtt azt a kérdést vetjük fel, vajjon az artikulációs osztályban különbséget tegyünk-e „ng” és „nk” között? A fonetikusok és a legtöbb szakíró nézete az, hogy az „ng” és az „nk” egymástól elválasztandó. E szerint az „ng” csak nazális zöngé, mely után nem következik az explozív „k”; míg ellenben az „nk” oly nazális hang, melynek ejtése után „k” hallható. Így olvassuk ezt Siebs-nél: (52. old.)⁵⁹ Az úgynevezett veláris nazális („ng”) egy-séges zöngé és nem hangösszetétel (Laufwerbindung).

Mindkettőnél: úgy a veláris nazálisnál (ng), mint pedig a hangösszetételnél (nk) a „k”-hoz hasonlóan, két különböző képzési móddal találkozunk. Először „a, o, n” után az „ng” („nk”) zárlatot a nyelvhat és a lágy szájpaddlás közt alkotjuk meg. A ruganyos inyvitörla e processzusnál mintegy dobhártyaként szerepel, olyképen, hogy az „ng” („nk”) ejtésénél a zengő levegőáram által előidézett vibráció az inyvitörla közvetítése folytán az elülső szájjurban levő levegőre átvitetik és ezt kevésbé együttreztetésbe hozza. Ezen alapszik az akusztikailag észlelhető különbség e tompa „ng” („nk”) és a másik: az úgynevezett felhangu vokálisok: „e, i, ü” után képzett „ng” („nk”) közt. Ez a második „ng” („nk”) úgy keletkezik, hogy a zárlat a nyelvhat és szájpaddlás között annyira előre kerül, hogy többé nem az inyvitörlát, hanem a kemény szájpaddlást érintjük. Vatter nyilvánvalólag tisztán az így képzett „ng” („nk”) -re gondol, midőn azt mondja: (17. old.)⁴³ „Az „ng” hang a hátsó szájpaddlás-zárlatot követeli meg, melyet a nyelvhat hátsó részével és a kemény szájpaddal alkotunk meg”.

Nem szükséges azonban, hogy mindkét képzési módot: az elülső és hátsó „ng”-t („nk”) gyakoroljuk. Aki a „k” fejlesztésénél nem tett megkülönböztetést elülső és hátsó „k” közt, az a „ng” („nk”) fejlesztésénél sem fog különbséget tenni. Teljesen elegendő, ha „ng” („nk”) fejlesztésénél a szájpaddlás-zárlatot a középúton alkotjuk meg. A „ng” („nk”) -nek vokálisokkal való későbbi gyakorlása közben magától történik a szükséges zárlat-eltolódás: a mély hanguaknál hátrább, a magas hanguaknál előbbre.

Rá kell továbbá mutatnunk arra, hogy a „ng” -nek hangkapcsolatokban való kiejtésénél a nazalizálás lehetősége sokkal valószínűbb, mint a „m” és „n” képzésénél.*) „Ha pl. „ome” vagy

*) Ez okból talán tanácsosabb a „ng” hangot magába foglaló szócsoporthoz csak akkor gyakorolni, ha a „m” és „n” kapcsolatok már kifogástalanok.

„one“-t mondok, akkor abban a pillanatban, amikor az ajak vagy nyelvzárlat bekövetkezik, a vokális megszakad, akár gyorsabban vagy lassabban nyitja meg az ínyvitorla az orr felé vezető útát. A „ng“-nél azonban az ínyvitorla maga alkotja a zárlatot; ha a „sonka“ szót mondom és az „o“-t egészen tisztán és nem nazálisan ejtem, akkor, miközben az „o“ még hangzik, kell, hogy az ínyvitorlát süllyeszsem. Miután ez bizonyos időt vesz igénybe, még akkor is, ha a nyelv a szájpaddás felé emelkedik, úgy ez idő alatt az „o“-t nazalizálva ejtjük.“ (202. old.)³³ A „henger“, „böngész“ szavakban a „ng“ hangot megelőző vokálisok rendszerint oly röviden ejtetnek, hogy hangzásuk egész tartama alatt nazális színezetűek. Erről *Grütznér*-nek egyik kísérlete által győződhetünk meg. „Te gyünk egyik ornyílásunkba egy gummicsövet, mely egy vízzel telt „U“ alakú üvegedényben végződik. Ha már most a másik ornyílás elzárása után „ome“, „one“, „sonka“-t ejtünk, akkor azt látjuk, hogy az első két szó ejtésekor az „o“ hangoztatása közben a csőben levő víz meg sem mozdul és csak a „m“ és „n“ ejtésekor szökik a magasba; ellenben az utolsó szónál a víz már az „o“ hangoztatása közben emelkedik.“

E kísérletre egy vízzel telt *Waldenburg*-féle pneumatometerrel (149.)³⁸ ellátott *Gutzmann*-féle orrcső (1680.)³⁸ is igen jól alkalmazható. *Jäger* az „ng“-t egyik legnehezebb hangnak mondja. Ami a fejlesztését illeti, a könnyebb hangok közé kell sorolnunk. *Jäger*nek csak e hangnak megszilárdítása és hangkapcsolatokban való ejtése tekintetében van igaza. De itt is csak egyes gyermekekről szólhatunk és nevezetesen azokról, akik már a „g“ (k) és az „m“, „n“-nél nagyobb fáradságot okoztak. Ily gyermekeknél a legtöbb esetben többé-kevésbé a torok- és szájrüben vagy a choanákban előforduló rendellenességek és pathologikus elváltozások mutathatók ki. Legtanácsosabb ily esetekben szakorvosi vizsgálatnak, esetleg kezelésnek igénybevétele, különben igen nehéz próbára teszik a tanár türelmét.

Hogy a „ng“ (és így természetesen a „g“ és „k“ is) ejtése némely siketnémának oly rendkívüli nehézségeket okoz, magában a dolog természetében is rejlik. Az, hogy a siket, az artikuláció körülményeinek felfogásánál a rendelkezésére álló két érzékével (látás és tapintás) nem képes mindenben a nehézségeket leküzdeni: különsképen áll ez a „ng“-nél.

Az optikai nehézségek mindenekelőtt abban rejlenek, hogy a „ng“ a szájür sötét hátterében képződik. Továbbá-különbön még jó világítás mellett is sajátságos árnyékképződés folytán nem sok látható a szájür e részéből. A hátsó zárlat szín- és alakbeli megjelenése sem szembetűnő és végül a tanulóknál itt-ott jelentkező látási hibát sem szabad számításán kívül hagynunk.

Taktilis tekintetben is hátrányban van a siketnéma. Nekünk, felnőtt épérzékűeknek is nehezebbre esik a nyelvhat és az ínyvitorla érintkezéséből keletkező tapintási benyomást úgy felfognunk, hogy ennek alapján bizonyossággal megállapíthassuk, hogy a zárlat megalkottatott-e, vagy sem. A kicsiny, gyámoltalan siketnémának meg

éppen nehezebbre esik. Ez tán abban is leli magyarázatát, hogy „tesztünk nyálkahártyáinak hol és mikor történt érintkezéséről tiszta fogalmunk nincs“ (204. old.)³³. Erről a Passavant-féle kísérlet tett bizonyosságot, mely szerint „a folyadék keresztül szivárgását, mely a hátsó garatfalat megnedvesítette, egyáltalában nem érezte“.

A „k“ zárlatképződésének felismerése még azért is könnyebb a siketnémának, mivel a torokürben felgyülemelő levegő a kilélegzési izomzat hatása és a hátsó nyelv inyzárlatra gyakorolt nyomás meglehetősen erős, és így a zárlatképződés észlelhetővé válik. Az „ng“-nél e nyomási mozzanat is hiányzik, a levegő az orron keresztül távolodván el. Végül ki kell emelnünk, hogy a mélyreható izületmozgások az inyvitorlamozgásoknál hiányzanak.

A siketnémának tehát az inyvitorla működésének megfigyelésére nagyon csekély támpontja van. Végeredményében csak nagyon homályos, sejtésszerű nyújtó és feszítő ingereket érez a számitásba jövő izmokban és nyálkahártyákban, és szintúgy alig észlelhető az az érzés, mellyel a nagyon laza choanazárlat feloldása jár. A tanár ösztönző és didaktikai eljárása csak arra irányulhat, hogy az inyvitorla megfelelő működését reflektorikus és mechanikus úton előidézzé.

II.

A) *Előgyakorlatok:*

- a) mint „n“ és „m“-nél;
- b) „m“ és „p“, „n“ és „t“ ejtése;
- c) a „k“ ejtése a beszédszerveknek a „ng“ állásához való előkészület céljából.

B) *Tulajdonképeni hangképzés.*

A „ng“ elérése hasonlóképen történik, mint az „m“-é: az ennél követendő eljárás — csekély változással — azonos amazéval.

Ha el akarjuk érni, hogy a tanuló a „ng“-t, a „n“ és „n“-től tapintási érzéke útján megkülönböztethesse, akkor nem érzékeltethetünk mint a „m“ és „n“-nél, hanem kell hogy figyelmét felhívjuk azokra a különleges rezgési viszonyokra, melyek kizárólag csak a „ng“ képzésénél keletkezhetnek. Minthogy a „ng“ („nk“)-nél az együtt rezonáló szájüreg a legkisebb és kizárólag csak a szájüre szorítkozik, önként következik, hogy a már fentemlített koponyacsont rezgés kisebbmértvű. Az alsó metszőfogak és az alsó állkapocs rezgése ugyancsak csekélyebb valamivel, mint az „n“-nél. Behatóbb érzékelés céljából a tanuló tiszta ujjával észrevételtjük a szájban a nyelvhát és a lágyny megrebbenését. A tanár ezt a kísérletet a saját szája helyett oly tanuló szájában hajtja végre, ki a „ng“-t már helyesen képezi.

III.

1. Rapp a „ng“ („nk“ fejlesztéséről így ír: A gyermek szájába vizet vétettem és felszólítottam, hogy ejtse ki az „a“-t és ime, amint sejtettem és számítottam, legnagyobb megelégedésemre és a gyermek örömeire, teljesen érthető, kifogástalan „ng“ vált hallhatóvá. (1863. 130. old.)⁶¹

2. Walther többek közt azt mondja: „Minél szilárdabb a szájcsontra elzáródása, annál tisztább lesz a „ng“ hang. Gyakorta megtörténik, hogy a tanár a „ng“ előmondásakor homlokát összeráncolja és szemét egy kevésbé behunyja, egyszóval arcát indokolatlanul fintorítja. Ezek oly kelletlenségek, melyek a tanulóra átragadnak és csakis hátrányosakká válhatnak.“

3. Kerner⁶⁰ művében olvassuk: „Több ízben felváltva megérintjük a lágyínyt és a nyelvhátat, mire aztán a zárlatot megalkottatjuk. Az érintést legcélszerűbben egy megnedvesített hideg fácskával vagy egy hideg galambtollal végezzük. Vigyáznunk kell azonban, hogy a zárlati helyeket pontosan eltaláljuk.“ Az orr rezonanciájának átvezetésére egy jó bükk- vagy fenyőfából készült 30—35 cm.-es pálcikát alkalmaz. „Ha a tanár a pálcika egyik végét orrcimpájához szorítja, a másik végét pedig a gyermekéhez illeszti és így ejti ki erőteljesen a „ng“-t, („n“, „m“-t is) akkor a gyermek a pálcika másik végén élénken érzi a rezonanciát; sőt az a pálcika egész hosszában is érezhető.

4. Huschens azt mondja (34. old.)⁶⁵, hogy a tanulók „a hangzó légáramot az ajkakon (?) vagy a mellkason megérezhetik.“

5. A „ng“-nek „k“-ból való fejlesztése. Amint „m“-t „p“-ből és „n“-t „t“-ből keletkeztettünk, úgy az eddig utasításoknak figyelembevételével „ng“-t „k“-ból is nyerhetünk.

Egyes esetekben eredményt érünk el, ha gyakrabban ejtetjük az alább következő hangokat a következő sorrendben: a) „p“ és „m“, „t“ és „n“, „k“ és „ng“; b) „mp“, „nt“, „nk“; c) „p“, „t“, „k“ és a három nazális hangzót gyors egymásutánban m-n-ng-t ejtetjük.

6. A „ng“ fejlesztésénél leginkább azt az eljárást gyakoroljuk, melyet a „k“-nak „t“-ből való kifejtésénél szoktunk alkalmazni. Az „n“-t ejtetjük és kissé lezorítjuk a nyelvet vagy az ujjat a „n“, illetve „t“ zárlati helye közé illesztjük. Miután a nyelv eltűső része többé nem alkothat zárlatot, de erre mindenképen törekszik, ennek következtében természetesen a nyelv szabad része, vagyis a nyelvgyök zárlatképzés céljából felfelé szorul és megalkotja a „ng“-zárlatot.

7. A közönséges lélegzési processzus is kiinduló pontul szolgálhat a „ng“ kifejtésénél. Az eljárás hasonló a „n“-nél ajánlottéhoz. A különbség csak az, hogy az alsó ajak helyett az alsó állkaposot kell lejobb húznunk. Ezt az eljárást mint lélegzési gyakorlatot hangtalanul is alkalmazhatjuk. Ekkor azt mondjuk: nyitott szájon át orrunkon keresztül be- és kilélegzünk,

IV.

Minthogy a hangzó „ng” majd „ng”-nek, majd „ngk”-nak hallatszik, a siketnémák iskolájában szoroson kell ragaszkodni a „ng” kifogástalan kiejtéséhez. Főszabályként kövessük: a „ng”-t nem szabad „k” zárlattal ejtenünk.

Sievers szerint is a beszédfejlődés története is a „k” zárlat használata ellen dönt. E szerint a „ng” egységes hangként ejtendő.

h, H.

I.

A „h” lényegére nézve a fonetikusok és nyelv kutatók nézete nagyon megoszlik. Becker „Organismus der Sprache” című művében (36. old.) a „h”-t leendő konsonánsnak (Verdenden Konsonant) nevezi.*) Merkel és Sievers csupán „vokális betétnek” (Vocaleinsatz), illetve vokális szüntetőnek (Vocalabsatz) tekintik. Techmer³⁴ és mások hangtalan vokálist látnak benne. Viëtor a „torokszűkületi hangok közé („Lauten mit Kehlkopfenge”) sorozza és megjegyzi (18. old.)³⁶, hogy „az írásban „h”-val jelzett hehezetes hangok rendszerint nyitott hangréssel, mely csak a reakövetkező vokális ejtésekor zárul, ejtetnek.” Walther joggal mondja tehát (195. old.)³³, hogy „a „h” mindenkor nagy fejtörést okozott a szisztematikusoknak.”

A franciák egyáltalában nem ejtik ki a „h”-t, dacára annak, hogy van reá jegyünk; az angol nyelvben mindinkább háttérbe szorul.³⁵ Az angol Arnold nagyon találóan „az alfabet hamupipókéjének nevezi. (The cindrella of the alphabet.) (32. old.)³⁷

A „h” hangot a következő módon képezzük: „Ha a hasfedő izomzata útján könnyed, lökésszerű nyomást gyakorlunk a hasi zsigerekre (belekre), akkor ezek, megfelelő lökéssel felfelé emelkednek, mit különösen az úgynevezett gyomorgödör tájékán észlelünk és a felfelé domborodó rekeszizomra, melyen a tüdőlebenyek nyugszanak, rövid ütést okoznak. Ez ütés folytán a hirtelen összeszorított tüdőtömegeből egy erőteljesen megindított levegősugár indul meg a légcsövön és a nyitott gégefőn keresztül, mely először is a torokürbe kerül. Itt a levegőáram a koponya alkotásnak megfelelő módon elterelődik és a függőleges légcsőből a szájür többé-kevésbé vízszintes irányba csap át.” (76. old.)³⁷ Minthogy tudniillik az inyvitorta megfeszül és így a hátsó chonnák el vannak zárva, a felső torokürhöz csapódó levegőáram kénytelen a kemény szájpad alatt a szájnyílás felé útát keresni.

*) Lásd Reich, der erste Unterricht der Taubstummen. (126. old.)¹⁴

VEGYESEK.

Olvasóinknak és munkatársainknak boldog újesztendőt kívánunk!

*

Kérjük a tag- és lapdíjak kifizetését! Zavarok elkerülése végett az utalványok egyesületünk pénztárnokának nevére — nem pedig a siketnémák soproni intézetének — címezendők!

*

Az I—XIII. évfolyamhoz készült tárgymutató kiadását el kellett halasztanunk.

*

Köszönet. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *hegyfalusi Sugár Sándor* soproni lakosnak, a siketnémák soproni intézetének növendékei javára 5338 korona tőkével tett alapítványáért; — *Ujpest* r. t. város közönségének a siketnémák váci kir. országos intézete részére megszavazott évi 500 korona segélyért; — *Firezák* Gyula v. b. t. t. munkácsi gör. kath. püspöknek a siketnémák ungvári államilag segélyezett intézete részére tett 1000 koronás alapítványáért; — és *Tomcsányi* Gyula nyug. miniszteri tanácsosnak, *Szabó József* magyar királyi erdőtanácsosnak, *Pálka* Gyula m. kir. erdőtanácsosnak és *Vizy* Ferenc volt országgyűlési képviselőnek a siketnémák körmöcbányai intézeténél létesítendő erdőkinestári alapítvány körül szerzett érdemeiért elismerését és köszönetét fejezte ki.

A gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsa december 16-iki gyűlésén tárgyalta ügyek: 1. Temesvár sz. kir. város polgármesterének felterjesztése a siketnémák intézete igazgatójának érdekében. 2. A siketnémák váci kir. orsz. intézete igazgatóságának felterjesztése a tanulatlan siketnéma leányok foglalkoztatása tárgyában. 3. A vakok budapesti intézete igazgatóságának javaslata az évvégi jutalomdíjak felhasználása iránt. 4. vakokat gyánolító orsz. egyesület elnökségének felterjesztése a terhelt vakok számára egy külön intézet felállítása iránt. 5. A siketnémák szegedi intézete igazgatóságának jelentése a női kézimunka-tanítónő lemondásáról. 6. A siketnémák kecskeméti intézete tantestületének jegyzőkönyve. 7. A snk. körmöcbányai intézete igazgatóságának felterjesztése a r. kath. hitoktató szakvizsgálata ügyében. 8. A siketnémák szegedi intézete igazgatóságának jelentése a beszédhibások gyógyító tanfolyamáról. 9. A siketnémák debreceni intézete igazgatóságának felterjesztése a rajztanítás óradíjainak helyesbítése iránt. 10. Az érzéki és az értelmi fogyatékosok tanítási kötelezettségére vonatkozó törvényjavaslatnak további sorsára vonatkozó javaslat.

Házasság. *Michels* Fülöp, lapunk szerkesztőségének tagja, a snk. budapesti áll. intézetének tanára, eljegyezte *Szarka* Györgyikét Budapesten. — *Zsembay* Ferenc, a siketnémák ungvári intézetének tanára *Jászón* eljegyezte *Paluzsó* Géza ny. gazdatiszt leányát, Piroskát. — *Vas* István kartársunk eljegyezte *Joó* Emmikét Vácott. — Gratulálunk.

Az ungvári r. kath. egyház Schulmann Adolf siketnéma intézeti tanárt tanácstaggá választotta.

Hagyomány. Özv. *Pajor* Petronella 2000 koronát hagyományozott a siketnémák ungvári intézete javára.

Lapunkat e számtól fogva Budapesten, Fritz Árminnál nyomtatjuk, ahol az I—III. évfolyamok és a IV. évfolyam 1—10. számai is készültek.

Gyászhir. *Watzke* Rezsó, a siketnémák budapesti állami intézetének 14 és fél éven át volt rajztanára december 3-án életének 39. évében Budapesten elhunyt. Temetésén (dec. 4-én) résztvettek a budapesti és a váci intézet tanári testületének küldöttségei. Nyugodjék békében!

A székely nép a betlehem-i jászoly körül cím alatt Borbély Sándor, egyesületünk elnöke, értekezést tartott a budapesti „Dávid Ferenc Egylet“-nek dec. 16-iki ülésén. Borbély egész lelkével bele-mélyedt tárgyába és előadásán meglátszott, hogy az több évi gyűjtésnek, tanulmányozásnak eredménye. Kívánatos lenne az érdekes tanulmánynak közkincsévé tévése.

Kérelem. Kérem tisztelt barátaimat, kartársaimat és e lap t. olvasóit, hogy ha környezetükben *betlehemjárás* vagy más *karácsonyi népszokás* divatozik, azt az én költségemre lehetőleg részletesen leírni s az énekjegyeket is lejegyeztetni sziveskedjenek. Vác, 1911. dec. 20-án. *Borbély* Sándor, kir. orsz. siketnéma intézeti igazgató.

Látogatás. Szegedről jelentik, hogy *Glattfelder* Gyula dr. esanádi püspök *Jászai* Géza c. püspök, *Pacha* Ágost kanonok, püspöki titkár és *Barmos* György zárdafőnökkel meglátogatta a siketnémák intézetét; mind a nyolc osztályban meghallgatták a növendékek beszédét, megnézték a rajzokat, kézimunkákat és a gépkötőműhelyt is. A püspök igen érdeklődött oktatásügyünk, a tanárok képzése és az intézet ügyei iránt és távozásakor elismerését nyilvánította a látottak felett. — A budapesti VI. kerületi állami tanítónőképző-intézet IV. éves növendékei Nagy László ped. tanár vezetésével december 4-én meglátogatták a siketnémák budapesti állami intézetét.

Siketnémák karácsonya. A váci és az ungvári intézet növendékei pásztorjátékot adtak elő. — *Budapesten* verseket mondtak a növendékek. Itt mindenki kapott ajándékot, édességféléket; sokan cipőt és ruhaneműt is. — A *szegedi* intézet karácsonyfa-ünnepét ismét a tanítónőképző intézet növendékei rendezték: karácsonyfát állítottak, ajándékokat adtak, énekeltek, szavaltak. *Jászay* Géza c. püspök beszédet mondott. Egy siketnéma leány imát, egy fiú köszönetet mondott. — *Pozsonyban* a siketnéma intézeti segélyegyesület rendezte a karácsonyfa-ünnepet. — A Cházár András Orsz. Sn. Otthon tombolával egybekötött karácsonyestélyt tartott jótékony célra. — A „Magyar Siketnéma-Kör“ — szintén jótékony célra — színielőadást és tombolát rendezett.

Előadások a siketnémákról. A „Pozsonyi Toldy-Kör“ tudományos szakosztályában dec. 17-én *Deschensky* Ferenc, a pozsonyi intézet igazgatója, előadást tartott a siketnémákról és egy-egy gyermekkel bemutatta az osztályok tanítási eredményeit. (A „Nyugatmagyarországi Híradó“ hosszabb közleményben nagy elismeréssel elékezett meg az előadásról. *Szerk.*)

Az *ungvári* tanító-képző intézet III. és IV. éves növendékeinek *Fáklya* Károly tanár előadást tartott a siketnémákról. Dankó István tanár a tanítás gyakorlati részét mutatta be.

Az Országos Polgári Iskolai Egyesület karácsonyi választmányi gyűlésén elhatározta, hogy a) az O. M. G. E.-tel szakértekezletet hív egybe a gazdasági irányú hétoosztályú polgári iskola tantervének és szervezetének megállapítására; b) kéri fogja: 1. a tanári státusnak a X—VII., a segédtanároknak a XI—IX. fizetési osztályba való arányos beosztását és az igazgatók 600 koronás pótlékának a szolgálati évek arányában 800, illetve 1000 koronára való fölemelését; 2. a miniszteriumban megfelelő számú szakember be rendelésével külön polgári iskolai szakosztály létesítését, a polgári iskoláknak pedagógiai szempontból illetéktelen befolyásoktól való függetlenítését, külön polgári iskolai főigazgatóságok szervezését, a polg. iskolák elválasztását a felső kereskedelmi iskoláktól, modern rendtartás és liberális szolgálati pragmatika sürgős megalkotását.

A „**Siketnémák Zsebnaptára**“ másodszor is elhagyta a sajtót. Már az első megjelenésével meghódította a siketnémák világát s hova-tovább, mindinkább nélkülözhetetlen könyvükké válik, mert nemcsak élvezetes, ismeretterjesztő és elmés olvasmányokat találunk benne, hanem megtalálják ott mind a tudnivalókat, melyek csak kizárólag őket érdeklik s melyeknek igen nagy hasznát vehetik. A naptár apró rövid mondatokkal ismereteket terjeszt. A siketnémák körében az ismeretterjesztésnek ez a módja különösen sikerült, mert ez apró mondatok oktató, tanító ereje nagyobb minden hosszú cikknél, vaskos könyvnél s a Naptárnak eredetiségét fokozza. A Naptár vászon kötésben, izléses kiállításban, sok képpel Vácon jelent meg s kapható a szerzőknél Györgyfy Ákos és Szentgyörgyi Gusztáv váci siketnéma-intézeti tanároknál. Ára 1 K.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK. P. B. és Sz. I. Türelmet kérek. — **Kartársaimat** kérem pedagógiai megfigyeléseik leírására és beküldésére.